

Љубодраг Поповић

архивски саветник

Београд

ПОПИС „ВАЉЕВСКОГ ОКРУГА“ 1853. ГОДИНЕ

Пописи су једна од најважнијих, истовремено и најтежих радњи у оквиру статистике. Ови пописи бележе податке који имају да служе разним административним потребама, а служе и као грађа за научна испитивања.

Што су историјске науке за расветљавање прошлости, то је статистика за стварно сазнање о садашњости. Но, она се на зауставља само на ономе што је данас, него обухвата и оно што је било.

Прихватајући ова сазнања о статистици, наши преци су је још доста рано унели као обавезу. Они су већ од 1834. године започели са прикупљањем и обрадом најразличитијих података. Као своју обавезу, они су то унели и у уредбе засноване на уставу, као што је онај из 1838. године, у историји познатом као Турски устав.

У периоду од 1834. до 1853. године обављено је седам пописа, а 1854, припреман је нови, осми по реду, и у том циљу вршене су разне радње. Вероватно је и овај попис који ћемо изложити један од таквих покушаја.

Петнаестог фебруара Полицајно одељење Попечитељства внутрених дела, задужено и за статистику, предложило је „да се свим начелствима и Управитељству вароши Београда препоручи, да она напишу колику у Отечеству нашем има: Окр. начелничества, Судова, Срезова, Обштина, Примир.[ителни]“ судова, Села, Кућа; Зданија Правителствени (државни), Окружни, Прав.[ителствени], Срезски кућа, Кућа обштински; Барутана, Фабрика; колико има житеља, порески глава, чиновника Полицајни, чиновника судејски; скела на Рекама, Карантина, Ђумрука, Полукарантина, састанака, колико има чиновника Ђумручки, Санитетски, служитеља њини; Свештеника, Калуђера, Протојереја, Наместника, Архимандрита, Игумана; Школа основни, Учитеља, Ђака, Школа женски, Ученица, Школа приватни, ученика у њима, Школа женски приватни, њини ученица, Школа трговачки, ученика исти, Школа на другим језицима; Епископа, Консистоорија и Калуђерица“.

Седамнаестог фебруара је одлучено „По предложеному да се поступи“. Акт о томе отпослат је 20. фебруара 1853. године (АС, МУД, П, деловодни протокол № 702/1953).

Одговори на постављена питања стигли су почетком 1854. године. Међу њима је и одговор Начелства Округа ваљевског, који излажемо у следећим табелама.

*Округ ваљевског
Преглед статистичкој
за 1853. годину*

Тек. број	Наименовањ предмета	Число предмета у сред				Сума	Примечанје	
1.	Окружни Начелства	-	-	-	-	1	1	
2.	Судова	-	-	-	-	1	1	
3.	Средова	1	1	1	1	-	4	
4.	Пошта	2	-	-	-	1	3	
5.	Општина	25	15	13	12	1	66	старишина
6.	Привилег. Судова	25	15	13	12	1	66	
7.	Ова	41	67	39	45	1	193	
8.	Вука	9321	2185	1723	1877	317	8.423	
9.	Зданја Правител. Округа	-	-	-	-	2	2	
10.	пошта	2	-	-	-	1	3	
11.	Вука Правит. Округа	1	1	-	1	-	3	
12.	Вука Општинској	25	15	12	10	1	63	
13.	Школа	-	-	-	-	1	1	
14.	Цркви	7	6	7	9	1	30	
15.	Манастира	1	1	-	-	-	2	
16.	Бата	-	-	-	-	1	1	
17.	Нова Општинској	25	10	20	11	-	66	
18.	Личности вода	1	-	-	1	-	2	
19.	Барутан	-	-	-	-	2	2	
20.	Фабрика	-	-	-	-	-	-	
21.	Раци Општинској	34850	11570	22440	5807	-	74667	Ова рас. рада
22.	Бирока општинској	-	-	-	-	-	-	
23.	Питра Општинској	-	-	-	-	-	-	
24.	Число житља	17869	18311	16369	16653	1233	70436	
25.	Число поросен глава	3049	2871	2683	2547	266	11416	
26.	Домов. годишњ	152450	142425	133875	125825	12975	567550	Гр. Доцри
27.	Чиновна полицајн	3	3	2	2	8	18	
28.	Судјеник	-	-	-	-	13	13	
29.	Практиканта полицајн	-	-	-	-	5	5	
30.	Судјеник	-	-	-	-	8	8	
31.	Пандра полицајн	8	6	6	5	17	42	13 стъ. су прикрити
32.	Судјеник	-	-	-	-	5	5	

33.	Општина на рекама	1	-	-	-	1	1
34.	Карантин	-	-	-	-	-	-
35.	Ђурђевац	1	-	-	-	-	1
36.	Војвођанска	-	-	-	-	-	-
37.	Освајачка	-	-	-	-	-	-
38.	Чиношки Ђурђевац	1	-	-	-	-	-
39.	Исто састанци	-	-	-	-	-	-
40.	Олушница Ђурђевац	-	-	-	-	-	-
41.	Исто састанци	-	-	-	-	-	-
42.	Општина	12	10	11	12	1	46
43.	Калуђери	1	3	-	-	-	4
44.	Протојереј	-	-	-	-	1	1
45.	Камбанија	1	-	-	-	-	1
46.	Промисловци	-	1	-	-	-	1
47.	Вујкови	-	-	-	-	-	-
48.	Школа основне	8	5	4	3	2	22
49.	Учители	8	5	4	3	2	22
50.	Вана	185	186	108	145	102	726
51.	Школа женски	-	-	-	-	-	-
52.	Ученица	-	-	-	-	-	-
53.	Школа прифатливи	-	-	-	-	-	-
54.	Ученица	-	-	-	-	-	-
55.	Школа женски прифатливи	-	-	-	-	1	1
56.	Ученица прифатливи	-	-	-	-	11	11
57.	Школа трговачки	-	-	-	-	-	-
58.	Ученица школа трговачки	-	-	-	-	-	-
59.	Школа на другим ерцима	-	-	-	-	-	-
60.	Ученица други ерцима	-	-	-	-	-	-
61.	Приф. школа на др. ерцима	-	-	-	-	-	-
62.	Учеш. Пр. шк. на др. ерцима	-	-	-	-	-	-
63.	Синскога	-	-	-	-	-	-
64.	Нокстротери	-	-	-	-	-	-
65.	Калуђерица	-	-	-	-	-	-

Бр.Ф. 10724
31. Децембра 1853.год.
У Вукоу
Секретарь
И. Стојичић

Началник Општин.,
Подлоков. Навајарь